

# L' EXCURSIONISTA

## BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTIFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

---

ANY VI.

BARCELONA 31 D' AGOST DE 1883

NÚM. 58.

---

### CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 1'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts  
Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas  
las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Parera, y Felip.

---

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES D' AGOST.

Rnt. D. Francesch Esteve, Prebere.

D. Joseph María Fortuny.

---

### CONFERENCIA

SOBRE

L' ART ROMANICH Á CATALUNYA

---

#### II.—NOCIONS GENERALS D' EXORNACIÓ, ICONOGRAFÍA Y SIMBOLOGÍA.

En la segona conferencia que sobre l' art románich doná nostre consoci D. Joaquím Olivó en la vetlla 3o de Mars darrer, s' ocupá excludivament de la Pintura, Escultura, Simbologia y Exornació propias d' aquell estil. Al entrar en l' estudi de la pintura, citá á Gregori de Tours, S. Paulí bisbe de Nola y Ermold Nigellus, que fan menció de diferents pinturas en iglesias y palaus y en particular lo primer que maná pintar lo temple de Santa Perpétua de Tours «ab tot l' esclat que tenia antigament.» Parlá de las iglesias asturianas del sigle nové, en particular de Sant Mi-quel de Linio, ahont se conservan senyals de pinturas, com també

de las que pertanyen al gust romanich-mudexar de las que se 'n veuhen mostrats en la capella del Sant Cristó de la Luz, á Toledo. Com á secció apart de la pintura se ocupá de la Policromia y enumerá los caràcters distintius del procediment galo-romá que durá fins l' época de Carlomagne en la que vingueren artistes de Italia y Orient; trassá l' historia del art policrom en los sigles X y XI, la afició á tal procediment entre 'ls Saxons y Normands, fins arribar al sigle XII, de qual temps nos quedan encara molts mostrats, entre altres, lo porxo de la Gloria en Compostela; explicant en cada época sos caràcters variats en l' aplicació de dit art á la estatuaria: se ocupá, per fi, de la combinació de materials de color, com á motiu de decoració, usat desde l' época Carlovingia, de lo que hi ha á Fransa abundants mostrats en fatxadas, absidas y fins en claustras.

Passá desseguit á trassar un quadro de l' escultura d' aquell período del art, y, comensant per la estatuaria, marcá las diferencias entre las figuras clàssicas y las bisantinas, los rasgos fisiognomichs de las rasses merovingia y celta; seguí lo camí recorregut per la escultura en los sigles III, IV y V, los caràcters que ofereix en las iglesias asturianas en lo sigle IX en las que 's nota un gran avens en la representació del bestiari, coincidint ab una notable desproporció en la figura humana y digué com del sigle VIII al XI la heretjía dels iconoclastas paralisá lo geni oriental transcendent al occidental. Al arribar á dit sigle XI descrigué los dos tipos que dominavan en l' estatuaria y altre de figuras llargarudas que apareix en lo sigle següent y l' avens que, en lo mateix, imprimiren á dita art los monjos de Cluny ajudats del estudi dels M. S. grechs. Se detingué després en la descripció dels accessoris de las figuras, com son las formas diferents de nimbes, aureolas, de la creu y sos anexes *equucleus*, *hypopodium* y *titulus*, dels crismas, sigles y monogramas y la manera especial de representar certas imatjes sagradas. Estudiá després l' art del escultor, al aplicarse als distints membres del edifici arquitectónich, los variats noms que prenen los capitells, segons sa forma, y la disposició diferent del fust, basas, cornisas y motlluras.

Al entrar en l' astudi intrincat de la simbología, doná á co-neixer las diferents figuras en que foren representadas las distintas

Personas de la Stma. Trinitat, los Evangelistas, los Apóstols, lo Cel, la Iglesia, la Eucaristía, algunas Virtuts, los Ángels, l' Ànima, los Pecats y 'l Dimoni; la simbología propia de ciertas representacions del Antich Testament y l' interpretació més verossímil del Bestiari, explicant la dels animals que més sovint se trovan representats en los monuments; terminant ab la exposició detallada dels animals fantástichs é híbrids, com lo Dragó que figurava ja en las banderas dels galos, los Dragons voladors, los monstres de procedencia gentílica com los Faunos, Sàtirs, Centaures, Ciclops, Arpías y Sirenas, lo Fénix provinent del Agnis dels Vedas, lo Ouranbad y los aucells ab cap humá d' origen persa, lo Griu que es lo Simorg-Anka persa y que 's trova també en relleus assiris é índichs, lo Sohan retut per Sam Neriman, fill de Carlemagne, los Drachs, Ichneumons, Ibex, Basilischs, etc., y doná fi al estudi de lo simbología enumerant també la assignada als vegetals més usats en los antichs monuments cristians, com lo xiprer, arbre simbólich en la religió del Irán; la tulipa molt estimada també á Persia; l' eura, etc. y buscant la rahó de representar en los baixos relleus los signes del Zodiach y los travalls del any.

Passant á ocupar-se de la exornació, enumerá 'ls caràcters que distingeixen á la bisantina, los de la elegant greco-romana de Siria, los de la romana ó clássica degenerada, los de la merovingia y la peculiar de la hispano-goda que exclueix la fauna, que no 's veu fins en lo sigle VIII en los manuscrits, consistint principalment la tal exornació, en círcols intersecats, enfilalls de pedras ab facetas, palmas ó plomas en los capitells, petxinas y altres motius importats de Bizanci; y 's detingué lo conferenciant en la exornació empleada particularment en las iglesias de Santa Cristina de Lena y Sant Miquel de Linio, que, digué, esser la propia usada per los goths de Italia y sos imitadors los Longobards, repetintse sovint en ella los quadrats y cercols sols ó combinats, los motius estelats etc. Terminant l' evolució successiva verificada per la exornació arquitectónica, se detingué en las diferents influencias que dominaren en lo sigle XI en cada pays y son avens en lo XII, degut en gran part al art après en Siria. Estenentse, encar, sobre dita importantíssima part de la conferencia, parlá de la exornació propia dels capitells, clássich bisantí, románich, historiat, siriach y al-

tres, la que profusament se veu desplegar-se en las arquivoltas quan més avansa l' art, produhint las puntas de clau y de diamant, los zigzags, estelas, florons, toros trencats, dents, grecas, escacats, ondas, etc., etc.; la que caracteriza d' un modo especialissim los finestrals goths de Sta. Cristina de Lena, dels banys de Ramir I, de S. Miquel de Escalada, S. Salvador de Valdediós, S. Pere de Zamora; y per últim descrigué y dibuixá los clípens, magnífich *motiu exornatiu usat en los intermedis de las arquivoltas y molt en boga á Bizanci d' ahont passaren á la Espanya gòtica.*

Terminá lo senyor Olivó la conferencia examinant y detallant las influencias que sobre l' art cristiá exerciren las arts que l' havían precedit, enumerant entre las principals la *pérsica* per los artistes pérsichs que acudiren á Bizanci, transportada d' allí á Roma; la *indica* manifestada en las esculturas de las comarcas marítimes del Nort ahont abordaren los Normands, Danesos y Saxons ó sian los darrers pobles vinguts de la gran emigració del Assia central; la *pérsica* que introduhí en Bizanci, quan los persas sassanidas, l' arch de ferradura; la *escandinava* de quals esculturas copiaren nostres artistes los caps de monstre y serps entrellassadas y l' *nus rúnich*, propi de l' exornació cèltica, consistent en llasseries de reptils y en cintas que terminan en bestiotas fantásticas; la *egipcia* en l' us dels nimbes en las imatjes y capitells exornats de plomas; la *etrusca* en la adopció del arch de mitj punt adovellat; la *grega* de la que adoptá los capitells, las motlluras y motius d' exornació com som las palmetas, bayas, fullas d' aygua, perlas, ous, meandres y entrellassos; la *romana* acusada en l' us dels estilobats y del capitell compost; la *siriaca* que 's manifesta després de las Creuhadas, en particular després de haberse apoderat Godofret de Antioquia (1098) ciutat ahont l' art grech s' havia desenrotllat més que á Bizanci y ab lo que se devía regenerar en lo sigle XII la escola francesa, mentres que l' estatuaria que no tingué ahont imitar seguí essent bárbara; y per últim la influencia *bizantina*, la més important, [portada á Italia per los artistes bizantins fugitius de Constantinopla per las revoltes polítiques, per Teodorich educat en lo palau dels emperadors bizantins y en lo sigle VI per las conquistas portadas á cap en Italia per las tropas de Narçes y Belisari. En Espanya digué que fou aquella influencia duta

per los visigoths, per las tropas del emperador Justiniá, procedents del Africa; portadas per Atanagild ab guerra contra Agila y establertas en las costas de Llevant de Espanya (Cartagena) y en varis territoris de Mitjorn (553-624); per las relacions dels reys goths ab los emperadors de Bizanci, y en lo sigle VII per las invasions francas. Estudiá també las causas de sa importació á Fransa y posá entre las principals, lo gust dels reys franchs per lo trajo grech; las emigracions ja esmentadas dels artistes bizantins; la presència de las tropas de Teodorich; las relacions qae tingué Carlemagne ab los emperadors bizantins y 'l príncep persa Haroun; la existencia d'establiments comercials que tenia Venecia en lo centre de Fransa en lo segle X y, en lo immediat, la imitació de objectes d'art oriental per lo comers del Mediterrani, lo qual tenia una escola propia á Provensa y Llenguadoch.

Lo Sr. Olivó doná fi á la conferencia tractant lleugerament de las dos especialíssimas escolas d'exornació existents en Europa desde 'l sigle V al VII, la cèltica ó germánica que rebutja l'element phylomorfich y de la del Mitjorn (visigoda) que l'usa, y acabá dient que sols los visigoths adoptaren las arts de Bizanci, may los barbres del Nort que no volgueren admetre l'element vegetal encara que adoptaren las llasserías, grecas é incrustacions de pedras, en sas relacions ab lo baix Imperi.

Lo conferenciant meresqué unánims aplaudiments al terminar.

## CONFERENCIA

SOBRE

### LA IMPORTANCIA QUE TE PERA CATALUNYA

LA ARMONÍA DEL CAPITAL AB LO TRAVALL.

Lo dia 9 de Desembre de 1881 ocupá la cátedra d'aquesta Associació D. Pere Company y Fages, que doná una conferencia sobre l'important tema dalt anunciat.

Comensá lo conferenciant exposant las varias teorías económicas que serveixen pera donar compte y posar de relleu la distinció que deu haberhi entre lo Capital y lo Travall, definint

detalladament cada un dels dos extrems que servian de base á sa disertació econòmica.

Al ressenyar lo que 's deu entendre per Capital, exposá la divisió en que 's considera lo factor que contribuheix á donar moviment á la riquesa pública. Dividí lo Capital en varias menas de grupos cada un dels quals forma un element de benester pera 'l individu.

Se ocupá també detalladament de lo que s' ha d' entendre per Travall, fent atinadas consideracions sobre la forma en que se considera la ocupació productiva del individu, y, així mateix, dividí en varís grupos lo element de riquesa que mou las forsas vívas de las nacions.

Exposadas y definidas las dos bases del tema, tractá ab verdader coneixement de causa de la importancia de sa unió. En aquest punt lo conferenciant va haber de fer varis cárrechs tant al possessor del capital com al element-travall, puix un y altre oblidan moltes vegadas la necessitat de la unió y se llansan en contra un del altre, perjudicantse la riquesa nacional.

Sentá los principis en que deuria efectuarse l' unió de abdos elements, y considerá que per medi de un millorament en las classes socials, millorament que podria realisarse y pel que se han d' interessar las personas que s' ocupan dels negocis públichs, vindria á efecte y fora un signe de prosperitat pera los pobles.

Terminá tant important disertació ab atinadas consideracions generals, y fou saludat lo senyor Company y Fages al terminar son discurs, ab prolongats y unanims aplausos.

## EXCURSIONS.

(*Extracte*)

ARGENTONA Y CASTELL DE BURRIACH (particular).

Assistencia dels Srs. Doria (P), Vergés (R.) Coll y Gasch, Cardona, Masriera (A.) Masriera (E.), Presno, y 'l soci delegat á Palafrugell senyor Torroella y Plaja.

Los sobredits socis se reuniren en l' estació del ferro-carril de Fransa sortint al mitj dia en direcció á Mataró, arribanthi á dos quarts de duas. Acte seguit devallaren del tren pera acomodarse en dos lleugeras tartanas que ab gran velocitat los conduhi-

ren, per la carretera, cap á Argentona. Aquesta carretera que arrenca de Mataró y no para fins á Granollers fou la que serví als precitats excursionistas pera poder retornar ab lo tren rápit, que passa á la nit, per l' interior y arriba á Barcelona á dos quarts de dotze. Lo tros fins á Argentona presenta bon aspecte ornat d' arbres, alternant los plátans ab los ufanosos noguers. Lo mar enviava sas frescas y agradosas auras refrescant la temperatura puig lo sol queya á plom á las duas de la tarde, hora en que los excursionistas admiraban las maravellas de la naturalesa, y contemplavan las animadas collas de mataronins y de gent de las poblacions vehinas que alegrement, ja en carros, ja á peu se dirigian al poble d' Argentona á gosar de la tradicional festa major.

Ja dins lo terme d' aquesta població y després d' atravessar la ample riera, penetraren per un bras de la meteixa quals marges florits estaban plens d' aloch: *Vitex agnus castus*, 'l qual embelleix molt aquells poétichs llochs. Als pochs moments arribaren á l' establiment d' aygua picanta que 'l Sr. Prats te montat ja fa anys en Argentona. Allí foren obsequiats degudament los excursionistas per lo Sr. Constantí, probant además aquellas salutíferas ayguas.

A las 9 emprengueren l' ascensió al castell de Burriach emplasat en lo cim d' un puig vehí.

Sortiren del establiment thermal, internantse per unas vinyas fins que 's comensan á trobar las primeras estribacions del rocós puig. La pujada al castell es fácil si s' esceptúa un petit tros del capdemunt en lo cual costa ben xich d' equilibri y paciencia lo salvar los obstacles que presentan las superficies inclinadas de las relliscosas rocas que 's succeheixen en aquella enasprada montanya. Per fí, arribaren dalt á dos quarts de quatre habent invertit mitj hora en l' ascensió. Allí reposaren visitant 'ls ronechs y corcats murs que d' aquella mansió del feudalisme restan encare. Los Srs. Doria y Masriera (E.) traguieren varis dibuixos y acuarelas de las runas del castell. Prop las sis emprengueren lo regrés á Argentona, passant per las vessants de las serras vehinas, y per camins verges d' atapahit follatge. Devallaren pel dret per unas vinyas trobantse al peu de la carretera. Allí reposaren en una masía (á Can Poy) en la que foren obsequiats y ahont los guiaren atentament. Prop las 7 agafaren la carretera que 'ls conduhí á Granollers á dos quarts d' nou del vespre, regressant desde allí á Barcelona.

## NOVAS.

De *La Veu del Montserrat* del 25 del present:

«Demá te lloch en la històrica montanya de Montgrony una festa interessantíssima. La antiquíssima iglesia de Sant Pere de Montgrony, es-

payosa iglesia bizantina de la montanya, que ha sigut objecte de algunas reparacions y de obras de ornato, tornarà á obrirse al culto públich, ce-leoranthi lo Sant Sacrifici nostre Il·lm. Prelat, y predicant lo Sr. Canon-ge Penitencier d' esta Santa Iglesia. En lloch del antich retaule, que sa-bém se conservarà en la mateixa iglesia, lo escultor Sr. Potellas ha construït un altar de bon estil, en lo qual se venerarà una imatge de la Verge. La antigua imatge de Nostra Senyora de Montgrony continuarà essent venerada en sa capella, especie de niu fet á la roca; però 'l temple novament habilitat servirà per las funcions en los dias de gran concurs.

Encara que tal volta la arqueologia y l' art tindrian alguna cosa que dir en algunas de las obras que allí s' han fet, no obstant es de aplaudir lo zel del Sr. Párroco de Gombreny y de alguns de sos feligresos que, portats de sa devoció á la Verge, han fet milloras de verdadera quantia en aquells esquerts de montanya que tants recorts guardan de l' época de la reconquesta.»

—«Nostre estimat amich, Mossen Jascinto Verdaguer, está terminant la sua aprofitadissima excursió per la cordillera pirenaica, que 's pot dir ha resseguit tota de cap á cap. Actualment se troba en la Vall d' Andorra, després d' haber visitat lo Canigó y la Maladetta, ficantse en las mes arreconadas valls dels Pirineus, hont s' hi espigola tant tresor de llenguatge y de fantásticas llegendas.»

#### Periódichs rebuts:

*El Semanario*, de Mataró; *El Montsacopa*, d' Olot; *La edad moderna*, de Cádiz; *El Cabe*, de Monforte de Lemus; *Bollettino della società Geografica Italiana*, de Roma; *Bulletin de la Société Royale Belge de Géographie*, de Bruselas; y *O Campino*, de Villafranca de Xira.

Han sigut cedits á la Associació los objectes y obras següents:

Per la «Societat bibliogràfica Mariana» de Lleyda: *Armonias marianas* por D. Juan B. Pastor Aicart, Lérida 1883. Per D. Joseph Mas y Domenech: 7 grabats diversos; dos segells episcopals y 6 monedas de coure. Per los continuadors de l' obra de D. Joseph M.<sup>a</sup> de Mas: *Nueva edicion de los ensayos históricos sobre Manresa* (entregas 22 y 23). Per D. Eduart Brossa: *Mapa de Catalunya* del propi donador. Per D. Ignasi Carreras Alberich: Una alga talasiofita ó criptógama gen. *Fucus*; varis exemplars de quarz cristallitzat ab formas esféricas y estalactitas, exemplars tots procedents d' América. Per D. Ramon Vergés: Un pergami contenint una carta dels honors d' un vehí de la vila d' Olot, sigle XV, en llatí. Per Don Heribert Barallat: *Cobles* á llahor de les glorioses y benaventurades santes Juliana y Semproniana, per D. Terenci Thos y Codina, Barcelona, Jaume Jepús 1883; una colecció de 17 *Goigs*, Mataró, Abadal 1867-81. Per «La Revista popular»: *La Huérfana* per Matilde Bourdon, Barcelona 1883.